

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

КЛЮЧОВІ АКЦЕНТИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

МЕТА ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО» – забезпечення розвитку учня як особистості, що керується гуманістичними нормами і цінностями, усвідомлює себе громадянином України та успішно самореалізується в сучасному українському суспільстві; розуміння здобувачами освіти суспільних процесів та явищ (взаємозв'язок минулого та сучасного; формування базових знань про економічні системи, ринкові відносини, роль держави в економіці; розуміння функціонування політичних систем, органів державної влади та місцевого самоврядування); виховання поваги до демократичних принципів, верховенства права, прав людини, толерантності; формування готовності брати участь у розв'язанні суспільних проблем, співчуття та емпатії до інших (ДСБЗСО).

Навчання предметам освітньої галузі «Суспільствознавство» здійснюється відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (2011). Формуємо – *ключові компетентності, наскрізні змістові лінії*

КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

ІСТОРИЧНИЙ (формуємо в учнів ідентичність та почуття власної гідності, розуміння історії і культури України в контексті історичного процесу).

СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИЙ (створюємо умови для розвитку особистості компетентного, активного, відповідального громадянина України, члена європейської і світової спільноти)

Особистісно-орієнтований підхід: організовуємо процес навчання із урахуванням індивідуальних потреб, інтересів та можливостей кожного учня, сприяємо розвитку їх потенціалу та самореалізації

Інтегруємо зміст освітньої галузі «Суспільствознавство»: знання з різних навчальних предметів, таких як: історія, право, громадянська освіта, економіка, географія, що дає змогу бачити світ цілісно, а не фрагментарно

Реалізуємо наказ МОНУ від 16.05.2024 № 701 «Про затвердження Рекомендацій щодо використання модифікованих програм з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти»

Реалізуємо компетентнісний підхід у навчанні: навчання має ґрунтуватися не лише на засвоєнні знань, а й на формуванні вмінь застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях (критичне мислення, уміння аналізувати інформацію, вирішувати проблеми, ефективно комунікувати та співпрацювати)

Демонструємо практичну спрямованість навчального контенту: освітній процес має бути максимально наближеним до реального життя через використання інтерактивних методів навчання, проведення дискусій, дебатів, проєктної діяльності, екскурсій тощо

Кількість годин на тиждень визначається закладом загальної середньої освіти (Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти II ступеня (2018 р.), III ступеня (2025 р.)

ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1. Використання цифрових освітніх ресурсів у процесі навчання учнів закладів загальної середньої освіти : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2023. 132 с. URL: <https://surl.li/kwtvwl>
2. Електронна бібліотека: сайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://lib.imzo.gov.ua/>
3. Історія України в джерелах : практикум / Мороз П.В., Мороз І.В., Власов В.С. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 564 с. URL: <https://surl.li/lxflpz>
4. Колекція пам'яток до пам'ятних дат Української революції 1917–1921 років. Збірка методичних рекомендацій / розроб. і упоряд. : Г. Байкеніч, О. Охрімчук. Київ. 2020. С. 199. : іл. URL: <https://surl.li/spnnis>
5. Куферок корисних застосунків: сайт Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://surl.li/wulzgz>
6. Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В., Ковач І.М./ за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.
7. Навчальні програми 9, 10-11 класи: сайт Міністерства освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi>
8. Нариси з історії Криму у XX ст.: 1939-1990 рр.: додатковий матеріал для вчителів для 10 класу загальної середньої освіти. Навчально-методичний посібник / Цалик С.М., Мокрогуз О.П., Волошенюк О.В. / За редакцією Волошенюк О.В., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. 71 с.
9. Організація освітньої діяльності в закладах освіти Сумської області в 2023-2024 навчальному році : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2023. 224 с. URL: <https://surl.li/fxlero>
10. Організація освітньої діяльності в закладах освіти у 2024-2025 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 256 с. URL: <https://surli.cc/ecyqiq>
11. Техніки декодування російської пропаганди на заняттях з історії та громадянської освіти. Навчально-методичний посібник / Желіба О.В., Мокрогуз О.П., Волошенюк О.В./ За редакцією Волошенюк О.В., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 81 с. URL: <https://surl.li/arulnx>
12. Тоталітарна пропаганда. Уроки української історії XX-XXI ст. Посібник для вчителів та учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів. / Автор. колектив: Кендзьор П., Махун Л., Ситник Е., за редакцією П. Кендзьора, 2024, 68 с. URL: <https://surl.li/dszwsv>
13. «Як працювати з радянським минулим на уроках історії». За матеріалами конкурсу учнівських історичних проєктів «Радянське минуле: (Пере)осмислення історії». URL: <https://surl.li/jsiyfb>

КЛЮЧОВІ АКЦЕНТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ: «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ», «ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ»

Базові знання: про факти, події, явища, тенденції в Україні та світі з позицій: цінності життя людини, досвіду українського державотворення, утвердження єдності й соборності українського народу, значення європейських культурних і правових традицій для суспільних процесів в Україні, зміцнення національних інтересів і суверенітету, цілісності та непорушності кордонів української держави в контексті світового історичного процесу; розуміння особливостей розвитку України у XIX-XXI століттях; оперує поняттями: «українська політична нація», людська гідність, свобода, гуманізм, права і свободи людини, справедливість, солідарність, верховенство права, відповідальність, порушення прав людини; уміння порівнювати, узагальнювати, робити висновки, розрізняти причини та наслідки історичних подій; уміння чітко та аргументовано висловлювати власну думку щодо історичних питань, брати участь у дискусіях (ДСБЗСО).

ЧЕК-ЛИСТ
УЧИТЕЛЯ НАВЧАЛЬНИХ ПРЕДМЕТІВ: «ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»,
«ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА (9 клас)	ПІДРУЧНИК ДЛЯ 9 кл.	ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 10-11 класу	ПІДРУЧНИК ДЛЯ 10-11 кл.	ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ

НАВЧАЛЬНА (-НІ) ПЛАТФОРМИ	ВІРТУАЛЬНА (-НІ) ЕКСКАРСІЯ (-Ї)	ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ/ РЕСУРСИ
--	--	--

НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА»

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. Друге видання / Войтенко О., Єлігулашвілі М., Козорог О., Короткий Т., Потапова В., Стокоз О., Хендель Н. ; за заг. ред. Короткого Т. Київ, УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. 268 с.
2. Використання цифрових освітніх ресурсів у процесі навчання учнів закладів загальної середньої освіти : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2023. 132 с. URL: <https://surl.li/uqlyho>
3. Електронна бібліотека: сайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://lib.imzo.gov.ua/>
4. Куферок корисних застосунків: сайт Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://surl.li/bryubp>
5. Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В., Ковач І.М./ за редакцією Волошенюк О. В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р. І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.
6. Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти «Основи правознавства» 9 клас : наказ Міністерства освіти і науки України від 03.06.2022 № 698. URL: <https://surli.cc/bqteiu>
7. НАТО – сила, що захищає мирних громадян / Бакка Т., Волошенюк О., Желіба О., Євтушенко Р., Мелещенко Т., Мальований О., Мокрогуз О.; за ред. Волошенюк О., Дьоми С. Київ : ВСВСДГО, 2019. 164 с.
8. Організація освітньої діяльності в закладах освіти Сумської області в 2023-2024 навчальному році : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2023. 224 с. URL: <https://surl.lu/nzqlidi>
9. Організація освітньої діяльності в закладах освіти у 2024-2025 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 256 с. URL: <http://ir.soippo.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/547>
10. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 24.03.2021 № 119. URL: <http://surl.li/ualjv>
11. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
12. Техніки декодування російської пропаганди на заняттях з історії та громадянської освіти. Навчально-методичний посібник / Желіба О.В., Мокрогуз О.П., Волошенюк О.В./ За редакцією Волошенюк О.В., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 81 с. URL: <https://www.aup.com.ua/book-review/tekhniki-dekoduvannya-rosiyskoi-prop/>

КЛЮЧОВІ АКЦЕНТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА»

Базові знання: ознаки держави (територія, населення, публічна влада, суверенітет), функції держави (законодавча, виконавча, судова, охоронна, економічна, соціальна, культурна тощо); ознаки права; джерела права; галузі права (конституційне, цивільне, кримінальне, адміністративне, трудове, сімейне тощо) та їх основні інститути; права людини і громадянина; описує права людини та їх закріплення в національному законодавстві та міжнародному праві; характеризує підстави набуття та припинення громадянства України; зміст правового режиму надзвичайного та воєнного стану, порядок його введення та припинення; наводить приклади; висловлює судження; застосовує засвоєні поняття та вміння під час розв'язування правових ситуацій, при регулюванні власної поведінки відповідно до норм права тощо (ДСБЗСО).

Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти
«Основи правознавства» 9 клас
(наказ МОНУ від 03.08.2022 № 698 «Про надання грифа оновленим навчальним програмам»)

Формуємо систему цінностей, правосвідомості, правової культури учнів / учениць, пробудження їхнього інтересу до права, заохочення до свідомої реалізації, застосування й дотримання правових норм

Розвиваємо критичне мислення й логіку, здатність розуміти й оцінювати правові явища та процеси, аналізувати різні життєві ситуації відповідно до дії правових норм; ставити запитання та шукати відповіді щодо ролі права, значення прав людини в житті суспільства і держави

Акцентуємо увагу учнів на ознаках правопорушення, їх видах, підставах юридичної відповідальності, правовідносинах, в яких беруть участь неповнолітні

Спрямовуємо опанування учнями / ученицями предметом за допомогою реалізації в навчанні особистісно орієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів

Пропонуємо учням розв'язувати правові ситуації / юридичні задачі; навчаємо їх давати правову оцінку життєвим ситуаціям та поведінці осіб, аналізу фрагментів нормативно-правових актів

Формуємо ключові та предметну (правову) компетентності (інформаційну, логічну, аксіологічну, практично-поведінкову)

Навчаємо учнів не просто знати закон, а й розуміти його суть, усвідомлювати свої права та обов'язки, орієнтуватися у правовому просторі України

ЧЕК-ЛИСТ УЧИТЕЛЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ОСНОВИ ПРАВОЗНАВСТВА»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА (9 клас) _____ _____ _____ _____ _____	ПІДРУЧНИК ДЛЯ 9 кл. _____ _____ _____ _____ _____	ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ _____ _____ _____ _____ _____
НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДЛЯ 10-11 класу _____ _____ _____ _____ _____	ПІДРУЧНИК ДЛЯ 10-11 кл. _____ _____ _____ _____ _____	ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ _____ _____ _____ _____ _____

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ

НАВЧАЛЬНА(-НІ) ПЛАТФОРМИ _____ _____ _____ _____ _____ _____	ОСВІТНІ ПОРТАЛИ ТА БІБЛІОТЕКИ _____ _____ _____ _____ _____ _____	ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ/ РЕСУРСИ (ПЛАТФОРМИ) _____ _____ _____ _____ _____ _____
---	--	--

НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навчально-методичний посібник. Друге видання / Войтенко О., Єлігулашвілі М., Козорог О., Короткий Т., Потапова В., Стокоз О., Хендель Н. ; за заг. ред. Короткого Т. Київ : УГСПЛ; Одеса : Фенікс, 2021. 268 с.
2. Використання цифрових освітніх ресурсів у процесі навчання учнів закладів загальної середньої освіти : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2023. 132 с. URL: <https://surl.li/jkqzym>
3. Громадянська освіта в умовах війни. Додаткові матеріали до методичного посібника до курсу громадянської освіти «3D Демократії: думаємо, дбаємо, діємо», для учнів 10-го класу закладів загальної середньої освіти / Волошенюк О., Горленко Г., Кендзьор П. та ін. за ред. П. Кендзьора. 2023. 57 с.
4. Електронна бібліотека: сайт ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти». URL: <https://lib.imzo.gov.ua/>
5. Куферок корисних застосунків: сайт Комунального закладу Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://surl.li/ougjpr>
6. Медіаосвіта в огні. Методичні рекомендації для вчителів курсу «Громадянська освіта»/«Історія». Навчально-методичний посібник / Потапова В.І., Дегтярьова Г.А., Мокрогуз О.П., Желіба О.В., Ковач І.М./ за редакцією Волошенюк О.В., Іванова В.Ф., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 61 с.
7. НАТО – сила, що захищає мирних громадян / Бакка Т., Волошенюк О., Желіба О., Євтушенко Р., Мелещенко Т., Мальований О., Мокрогуз О.; за ред. Волошенюк О., Дьоми С. Київ : ВСВСДГО, 2019. 164 с.
8. Організація освітньої діяльності в закладах освіти Сумської області в 2023-2024 навчальному році : методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : НВВ КЗ СОІППО, 2023. 224 с. URL: <https://surl.li/sxtzxx>
9. Організація освітньої діяльності в закладах освіти у 2024-2025 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. І.В. Удовиченко. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 256 с. URL: <http://ir.soippo.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/547>
10. Про Національну стратегію у сфері прав людини : Указ Президента України від 24.03.2021 № 119. URL: <http://surl.li/uajlv>
11. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
12. Техніки декодування російської пропаганди на заняттях з історії та громадянської освіти. Навчально-методичний посібник / Желіба О.В., Мокрогуз О.П., Волошенюк О.В./ За редакцією Волошенюк О.В., Євтушенко Р.І. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2023. 81 с. URL: <https://surl.li/zynorl>

КЛЮЧОВІ АКЦЕНТИ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»

Базові знання: про універсальні права та свободи людини, їх класифікацію та міжнародні стандарти (наприклад, Загальна декларація прав людини); про соціальну структуру суспільства, толерантність, плюралізм, гендерну та етнічну різноманітність; розуміння понять «ідентичність», «соціалізація», «самореалізація», «життєві цінності та пріоритети»; розуміння сутності демократії, її цінностей (свобода, рівність, справедливість), інститутів (вибори, референдуми, політичні партії); розуміння ролі мас-медіа, принципів медіаграмотності та критичного сприйняття інформації; уявлення про механізми взаємодії, роль і відповідальність громадян та держави, поняття верховенства права (НП).

Навчання громадянської освіти має бути спрямовано на розвиток таких умінь і навиків учнів/учениць як: критично мислити, визначати проблеми, обирати шляхи і способи їх розв'язання; аналізувати різні джерела інформації, висловлювати власну думку та аргументувати її тощо.

ЧЕК-ЛИСТ УЧИТЕЛЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТА «ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА для 10 кл. 	ПІДРУЧНИК для 10 кл. 	ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ
--	---	---

ЦИФРОВІ ОСВІТНІ РЕСУРСИ

НАВЧАЛЬНА (-НІ) ПЛАТФОРМИ 	ОСВІТНІ ПОРТАЛИ ТА БІБЛІОТЕКИ 	ДЕРЖАВНІ ТА ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ З ПРАВ ЛЮДИНИ
ОНЛАЙН-ІНСТРУМЕНТИ / РЕСУРСИ (ПЛАТФОРМИ) 	РЕСУРСИ З ПЕРЕВІРКИ ФАКТІВ І МЕДІАГРАМОТНОСТІ 	